

UOT 73

EMİL AĞAYEV*

MARAL RƏHMANZADƏ YARADICILIĞINDA QADIN OBRAZLARI

Azərbaycan təsviri sənətinə diqqət yetirsək, aktual mövzulardan biri qadın obrazlarına həsr edilən kompozisiyalardır. Zərif, liderlik xüsusiyyətlərini ağ-qara rənglərlə tamaşaçılara çatdıran Maral Rəhmanzadənin adını xüsusilə vurğulamalıyıq. Qadınları cəmiyyətin müxtəlif mərhələlərində təsvir edən sənətkar milli ənənələrimizə sadıq qalmışdır. Məqalədə rəssamın yaradıcılığında mühüm yer tutan qadın obrazları təhlil edilmişdir.

Açar sözlər: Azərbaycan, qrafika, Maral Rəhmanzadə, qadın, obraz, ağ-qara

Azərbaycan təsviri incəsənət tarixinə nəzər yetirsək mövzu baxımından daima aktual olan silsilə əsərlər görə bilərik. Qadın obrazı qədim dövrlərdən, müasir incəsənətimizin inkişafı kontekstində daima rəssamlarımız tərəfindən tez-tez müraciət edilir. Zərif, incə, liderlik keyfiyyətləri kompozisiyada tamaşaçıya çatdırılacaq ideya kimi təsvir dili ilə daha da qabardılır. Xüsusilə qadın sənətkarlarımız bu mövzuya öz incə qəlbləri ilə yaratdığı tabloları, fərqli rəng metod-üsulu ilə bir birindən maraqlı əsərlər təqdim etmişlər. Belə sənətkarlardan biri də xalq rəssamı Maral Rəhmanzadədir. (1916-2018)

Maral Rəhmanzadə 1916-cı ildə Bakının Mərdəkan kəndində zərgər ailəsində anadan olmuşdur. 1930-cu ildə Bakıda rəssamlıq texnikumuna, 1934-cü ildə V.İ. Surikov adına Moskva Dövlət rəssamlıq institutuna daxil olur. Təhsil aldığı illərdə B. Favorski, D. Moor, P. Pavlov və digər tanınmış sənətkarlardan təhsil alır. Rəssam tələbəlik illərindən qadın mövzusunda öz yaradıcılığında aktual olaraq müraciət etmişdir. Maral Rəhmanzadənin “Azərbaycan qadını keçmişdə və bu gün” adlı diplom işi rektor İqor Qrabanın diqqətini çəkir. 11 silsilədən ibarət diplom işini bütövlükdə Azərbaycan qadınının tarixi inkişaf mərhələsini özündə birləşdirən sənəmə adlandırmaq olar... “

Dağ kəndinin anaları” (1964) rəngli linoqravür texnikası ilə yerinə yetirilmiş əsərdə bənövşəyi və qırmızı rənglərində dağ qadınlarına məxsus geyimləri ilə təsvir edilmiş iki qadın obrazı verilmişdir. Arxa fonda təbiətin əks edilməsində miniatur əsərlərinə xas olan şərti şəkildə həll edilmiş, məkan və obrazın qarşılıqlı münasibətlərinin kompozisiya daxilində bir-birini tamamlamasını görə bilərik.” Azərbaycan qadınları” silsiləsinə daxil olan “Xalçaçılar. Qonaqkənd” (1964) əsərində bir qrup qadının ardıcıl olaraq toxuculuq dəzgahı qarşısında əyləşərək, milli geyimdə xalça toxumaları əks edilmişdir. Rənglər ritmik olaraq əsər boyu təkrarlanır. Rəssam dörd qadının geyimində ilin fəsillərini əhatə etmişdir. Bu silsiləyə daxil olan digər əsərdə isə bir qadının gəncliyi və qocalığı arasında dialoq yaradan rəssam özünəməxsus fəlsəfi-fikir yaratmışdır. Baş geyimlərində buta ornamentinin işıq-kölgə ilə vurğulanması, rəssamın milli ənənələrimizə üstünlük verdiyinin göstəricisidir.

İLL 1. “Dağ kəndinin anaları” (1964) (kağız, rəngli linoqravür)

Maral Rəhmanzadə yaradıcılığında “Neft daşları” silsiləsi mühüm yer tutur. Bu silsiləyə daxil olan maraqlı əsərlərdən biri də “Montajçı qızlar” adlanır. Kağız üzərində litoqrafiyaya məxsus olan ağ-tünd qara rənglərin bir-birinə zidd olan xüsusiyyətləri verilmişdir. Əsərin əsas mərkəzində montajçı qızlar təsvir edilmişdir. Bu çətin iş prosesində rəssam gender bərabərliyini göstərərək, neft daşlarındakı əzmkar qadınlara həsr edilən kompozisiya işləmişdir. Xalq rəssamı Maral Rəhmanzadənin yaradıcılığına nəzər yetirsək 70-ci illərdə Naxçıvan silsiləsinə daxil olan əsərlərin birində simvolik təsvir həllindən istifadə edərək, Naxçıvanı ana obrazı ilə qarşılaşdırır. Ananın üzündəki qırışlar, geyimindəki ağ və çəhrayı rənglər, Naxçıvan təbiətinin qış və yaz fəsillərindəki gözəlliyinə işarədir. “Ana Naxçıvan” kompozisiyası ilə sənətkar qadını vətən, torpaq kimi daha da ucaldır...

“Laçın” silsiləsinə daxil olan “Dağlı qızlar” (1972) əsərində dağ əhalisinin köçməsinə təsvir edən rəssam, ön planda iki qadının tamaşaçıya doğru baxan obrazlarını mərkəzdə canlandırmışdır. Məkan həlli, perspektiva və qızıl-bölgü prinsipi, geyimlərindəki naxışlar, təbiət-qadın mövzusu bir-biri ilə sıx vəhdət təşkil edərək, kompozisiyada bitkinlik təəssüratı yaradır. “Lənkəran qızlarının rəqsi” (1970) əsərində üç qız yerli rəqsi ifa edərək oynayır. Dinamika, mimika və jestlər, naxışların ritmik təkrarlanması əsərə canlılıq gətirir.

Rəssamın yaradıcılığında maraqlı silsilələrdən biri də “Quba” silsiləsidir. Bu silsiləyə daxil olan “İstirahət vaxtı” əsərində yay vaxtı istirahət edən bir qrup qadın təsvir edilmişdir. Kompozisiyada qadınların birinin qəzet oxuması, digərinin uşağının saçını daraması, radioya qulaq asan ananın xəyallara dalması, süfrə açan qızların söhbəti əsərə nağıl xarakteristikası verir. “Quba” silsiləsinə daxil olan “Zəhmətkeş qız”, “Bazarda” əsərlərində rəssam öz zəhmətləriylə işləyən qadın obrazları yaratmışdır.

Tətildə” əsərində gənc qız yaşlı qadınların qarşısında əyləşərək onların məsləhətini dinləyir. Kompozisiyada ağ-qara ştrixlər, xalçadakı naxışlar və geyimdəki ornamentlər illüziya təəssüratı yaradır. “Üzüm yığımı” (Üç gül silsiləsindən) və “Çayçı qızlar” (Lənkəran silsiləsindən) əsərlərində gənc qızların mahnı oxuyaraq, dinamik obrazları yaradılmışdır. “Tarla sahibələri”,

“Rəfiqələr” əsərlərində söhbət edən qadınlar dünyanın “vacib məsələlərini” həll edirlər.

İLL 2. “Lənkəran qızlarının rəqsi” (1970) (kağız, linoqravür)

“Günəşin şirəsi” əsərində arxa fonda axşam vaxtı təsvir edilən İlanlı dağ önündə qadınların üzümləri səbətlərə yığma səhnəsi canlandırılmışdır. Uzunsov, müxtəlif ifadə və mimikalara məxsus olan zəhmətkeşlər günəşin şirəsini öz incə-sevgi dolu qəlbləriylə daha da isidirlər. “İnsan və torpağ” silsiləsinə daxil olan 1984-cü ildə yaradılmış “Torpağın töhfəsi” əsəri iki hissədən ibarətdir. Diptixin birinci hissəsində günəşli məkan təsvir edilmişdir. İkinci hissədə isə torpaqdan öz məhsulunu yığan qadın obrazları yaradılaraq, rəssam tərəfindən bu əsərə fəlsəfi bir mənə gətirilmişdir. Qadın və kişi bərabərliyi gender münasibətləri kontekstində əsərin əsas ideyası kimi səsləşir.

“Maral Rəhmanzadə yaradıcılığında qadın obrazı” mövzusunda yazılan məqalənin nəticələri aşağıdakılardır.

-Maral Rəhmanzadə yaradıcılığının bütün mərhələlərində qadın mövzusu qırmızı xətt kimi keçir

-Maral Rəhmanzadə yaradıcılığında qadın obrazları zəhmətkeş, sadə, kənd həyatı yaşayanlardır

- Maral Rəhmanzadə qadın obrazlarını yaradarkən onların geyimindəki milli naxışları, daxili aləmlərinin ifadəliliyini ustalıqla əks etdirmişdir.

ƏDƏBİYYAT

- 1.Əsədova Xədicə “Maral Rəhmanzadə” , “Sərvət” toplusu, Şərq-Qərb nəşriyyatı, 2013, 104 s
2. Məlikova Şirin “Maral Rəhmanzadə”, Xalq Bank, 2011, 238 s

ADPU-nun nəzdində Azərbaycan Dövlət Pedaqoji kollecinin müəllimi
Sənətşünaslıq üzrə magistr
E-mail:emilaghayev93@mail.ru

Emil Agayev

WOMEN'S IMAGES IN THE WORKS OF MARAL RAHMANZADE

If we pay attention to the fine arts of Azerbaijan, one of the actual topics is the compositions dedicated to women's images. We should especially emphasize the name of Maral Rahmanzade, who conveys his elegant, leadership qualities to the audience in black and white. The artist, who depicts women at different stages of society, has remained faithful to our national traditions. The article analyzes the images of women that play an important role in the artist's work.

Keywords: *Azerbaijan, graphics, Maral Rahmanzade, woman, image, black-white*

Эмиль Агаев

ЖЕНСКИЕ ОБРАЗЫ В ПРОИЗВОДСТВАХ МАРАЛА РАХМАНЗАДЕ

Если обратить внимание на изобразительное искусство Азербайджана, одна из актуальных тем - композиции, посвященные женским образам. Особо следует выделить имя Марала Рахманзаде, который в черно-белых тонах передает свои элегантные лидерские качества. Художник, изображающий женщин на разных этапах жизни общества, остался верен нашим национальным традициям: в статье анализируются женские образы, играющие важную роль в творчестве художника.

Ключевые слова: *Азербайджан, графика, Марал Рахманзаде, женщина, изображение, черно-белое*

(AMEA-nın müxbir üzvü Ərtegin Salamzadə tərəfindən təqdim edilmişdir)

Daxilolma: İlk variant: 18.01.2021
Son variant: 02.03.2021